DOMSTOLENS DOM
7. juni 1988 *

I sag 20/85,

angående en anmodning, som Bundessozialgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag

Mario Roviello

mod

Landesversicherungsanstalt Schwaben,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af bilag VI, afdeling C, nr. 15, i Rådets forordning nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (org. ref. JO L 149, s. 2, jfr. EFT spec. udg. 1971 II, s. 366),

har

DOMSTOLEN,

sammensat af fungerende præsident, afdelingsformand G. Bosco, afdelingsformændene O. Due og J. C. Moitinho de Almeida, dommerne T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joliet, T. F. O'Higgins og F. Schockweiler,

generaladvokat: G. F. Mancini
justitssekretær: fuldmægtig D. Louterman

efter at der er afgivet indlæg af:

— sagsøgeren i hovedsagen Mario Roviello, under skriftvekslingen ved K. Leingärtner og W. Elsner og under den mundtlige forhandling ved K. Leingärtner, den juridiske afdeling i Deutscher Gewerkschaftsbund, Kassel,

* Processprog: Tysk.

— sagsøgte i hovedsagen Landesversicherungsanstalt Schwaben ved medlem af direktionen W. Wanders,

— Rådet for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent G. Peeters,

— Europa-Parlamentet ved Parlamentets juridiske konsulent Francesco Pasetti Bombardella og Johann Schoo, Parlamentets Juridiske Tjeneste, og

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved juridisk konsulent Norbert Koch, bistået af Bernd Schulte, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht, München,

på grundlag af retsmøderapporten som suppleret efter den mundtlige forhandling af 8. april 1987,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 13. oktober 1987,

afsagt følgende

Dom

Ved kendelse af 28. november 1984, indgået til Domstolen den 24. januar 1985, har Bundessozialgericht i medfør af EØF-Traktatens artikel 177 forelagt tre præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af bilag VI, afdeling C, nr. 15, i Rådets forordning nr. 1408/71 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet (org. ref. JO L 149, s. 2, jfr. EFT spec. udg. 1971 II, s. 366) som ændret ved Rådets forordning nr. 2000/83 af 2. juni 1983 (EFT L 230, s. 1) (herefter benævnt »punkt 15«).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en sag vedrørende Landesversicherungsanstalt Schwabens afslag på at tildele sagsøgeren i hovedsagen Roviello en invalidepension.

3 Det fremgår af sagens akter, at §246 i den tyske lov om social forsikring (»Reichsversicherungsordnung«) bestemmer, at der skal udbetales invalidepension til forsikrede: a) hvis virksomhed eller beskæftigelse før forsikringsbegivenhedens indtræden har været omfattet af en tvungen forsikring i mindst 36 måneder i løbet af de sidste 60 måneder, b) som har tilbagelagt en karenstid på mindst 60 forsikringsmåneder, og c) hvis erhvervsevne er nedsat til mindre end halvdelen, når henses til den hidtil udøvede virksomhed.

4 Med hensyn til konstateringen af nedsat erhvervsevne fremgår det, at der er indført en ordning for klassificering af ansøgerne med henblik på deres henvisning til anden virksomhed. Der er defineret fire kategorier arbejdstagere, nemlig: a) formænd og særligt kvalificerede arbejdere, b) faglærte arbejdere, c) specialarbejdere og d) ufaglærte arbejdere. Der kan nægtes invalidepension, hvis ansøgerens uarbejdsdygtighed er således, at han med rimelighed kan henvises til en beskæftigelse under virksomhed, der er karakteristisk for den umiddelbart lavere erhvervskategori end den, han hidtil havde været omfattet af. Hvis hans uarbejdsdygtighed er således, at han kun kan henvises til beskæftigelse under en kategori, der ikke er umiddelbart lavere, eller slet ikke kan henvises til nogen beskæftigelse, tildeles der ham pension.

5 Det fremgår af sagens akter, at dette klassificeringssystem ofte tvang de tyske kompetente institutioner til at foretage vanskelige og langvarige undersøgelser i oprindelseslandet for at fastslå den nøjagtige art af de kvalifikationer, som påberåbes af vandrende arbejdstagere, der bliver invalide under deres beskæftigelse i Forbundsrepublikken Tyskland. Vanskelighederne gav anledning til, at nr. 15 blev indsat i afdeling C i bilag VI til forordning nr. 1408/71 ved forordning nr. 2000/83. Nr. 15 bestemmer følgende:

»Såfremt retten til pension efter tysk lovgivning i tilfælde af invaliditet eller almindelig uarbejdsdygtighed, eller til minearbejderrente ved nedsat erhvervsevne som minearbejder, eller til minearbejderrente ved nedsat erhvervsevne som minearbejder, eller til minearbejderrente ved invaliditet eller almindelig uarbejdsdygtighed, afhænger af den hidtil udøvede virksomhed, tages ved fastsættelsen af denne ret

kun den virksomhed, der er omfattet af den tvungne forsikring efter tysk lovgivning, i betragtning.«

6 Roviello, der er italiensk statsborger, arbejdede ifølge egne oplysninger som fliselægger fra 1960 til 1974 i Italien, hvor han som lønmodtager var omfattet af en tvungen forsikringsordning, og hvor han derefter arbejdede som selvstændig. Senere begav han sig til Forbundsrepublikken Tyskland, arbejdede dér fra 4. maj 1976 til juni 1980 i perioder og var dér omfattet af en tvungen forsikringsordning. Han har således i dette land tilbagelagt 48 måneders beskæftigelse, som er omfattet af en tvungen forsikring. Efter afslag på en ansøgning om invalidepension anlagde han sag, men Landessozialgericht fastslog, at den pågældende efter tysk lovgivning ikke havde bevis på at være udlært fliselægger og ikke havde udøvet denne virksomhed kontinuerligt; han kunne derfor ikke klassificeres som faglært arbejder, men måtte anses for specialarbejder. Efter det ovenfor beskrevne klassificeringssystem kunne han henvises til beskæftigelse som ufaglært arbejder, som er kategorien umiddelbart under specialarbejdergruppen, og kunne følgelig ikke gøre krav på pension. Roviello indbragte denne afgørelse for Bundessozialgericht ved revisionsanke.

7 Da Bundessozialgericht er af den opfattelse, at tvisten rejser spørgsmål om fortolkning af fællesskabsretten, er sagen blevet udsat på Domstolens afgørelse af følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal bilag VI, afdeling C, nr. 15, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 som affattet ved forordning (EØF) nr. 2000/83 (EFT L 230 af 22.8.1983, s. 1) og forordning nr. 2001/83 (EFT L 230 af 22.8.1983, s. 6) ved prøvelse af et krav på pension på grund af invaliditet fortolkes således, at der kun skal tages hensyn til en forsikrets hidtil udøvede virksomhed, når den til opnåelse af pensionskravet nødvendige forsikringsperiode alene er tilbagelagt i virksomhed, der er forsikringspligtig i henhold til tyske retsregler?

2) Såfremt første spørgsmål besvares bekræftende: finder de pågældende bestemmelser også anvendelse på forsikringsbegivenheder før denne forordnings gyldighedsperiode (1.7.1982)?

3) Såfremt andet spørgsmål besvares benægtende: bevirker denne ordning, at et pensionskrav, som er erhvervet ved en sådan forsikringsbegivenhed, og som endnu ikke er fastslået, skal afgrænses til tiden indtil forordningens gyldighedsperiode (1.7.1982)?«

8 Vedrørende den pågældende nationale lovgivning i øvrigt, sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingerne og de indlæg, der er indgivet for Domstolen, henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

9 Det bemærkes indledningsvis, som Bundessozialgericht har anført, at nr. 15 blev indsat i forordning nr. 2000/83, efter at et forslag, hvori det ikke fandtes, var blevet forelagt såvel Det Økonomiske og Sociale Udvalg som Parlamentet. De Faste Repræsentanters Komité har altså tilføjet nr. 15 og således ændret den af Parlamentet godkendte tekst; denne tekst blev endeligt vedtaget af Rådet uden på ny at være været forelagt Parlamentet. Sagsøgeren i hovedsagen gør gældende, at nr. 15 derfor er behæftet med en væsentlig formmangel og følgelig ugyldig.

10 Da spørgsmålet, om nr. 15 er forenelig med EØF-Traktatens artikel 51, er blevet rejst i indlæggene for Domstolen, vil det være at behandle først.

11 Sagsøgeren i hovedsagen har anført, at nr. 15 er ugyldig, fordi det skal fortolkes således, at kun beskæftigelse udøvet i Forbundsrepublikken Tyskland tages i betragtning ved afgørelsen af, om der består ret til invalidepension; herved bliver bestemmelsen uforenelig med Traktatens artikel 51. Hvad navnlig angår den karensperiode, der stilles som betingelse for at erhverve ret til pension som ovenfor beskrevet, bevirker den, at der kun tages hensyn til forsikringsperioder tilbagelagt under beskæftigelse, der er omfattet af den tyske lovgivning.

12 Sagsøgte i hovedsagen Landesversicherungsanstalt Schwaben og Kommissionen har derimod gjort gældende, at nr. 15 skal fortolkes således, at den kun finder anvendelse ved bedømmelsen af, hvilken virksomhed ansøgeren hidtil har udøvet, og at bestemmelsen kræver, at bedømmelsen alene foretages på grundlag af arbejdsperioderne i Forbundsrepublikken Tyskland.

13 Den af sagsøgeren i hovedsagen hævdede fortolkning kan ikke lægges til grund. Nr. 15 skal i overensstemmelse med sin ordlyd fortolkes således, at når arten af de tidligere opnåede faglige kvalifikationer efter tysk lovgivning er afgørende for, om der opstår ret til invalidepension eller nogen anden i dette punkt nævnt pension, kan kun beskæftigelse omfattet af den tvungne forsikring, og som er udøvet i henhold til denne lovgivning, tages i betragtning ved bestemmelsen af disse kvalifikationer.

14 Imidlertid bliver det dernæst et spørgsmål, om nr. 15, fortolket således, er forenelig med Traktatens artikel 51. Herved bemærkes, som Domstolen har fastslået gentagne gange, at ligebehandlingsprincippet ikke alene indebærer et forbud mod åbenlyse former for forskelsbehandling, begrundet i nationalitet, men også mod alle skjulte former for forskelsbehandling, hvorved det samme faktisk bliver resultatet, selv om forskelsbehandlingen udøves på grundlag af andre kriterier.

15 Herved bemærkes dog for det første, at skønt kriteriet i nr. 15 finder anvendelse uafhængigt af den pågældende arbejdstagers nationalitet, angår det efter selve sin art især vandrende arbejdstagere fra andre medlemsstater, som successivt har udøvet beskæftigelse i disse stater og i Forbundsrepublikken Tyskland.

16 Det må for det andet konstateres, at bestemmelserne i nr. 15 sammenholdt med bestemmelserne i den tyske lovgivning fører til en ugunstigere behandling af visse af de nævnte vandrende arbejdstagere, som i en anden medlemsstat har opnået en højere klassificering af deres kvalifikationer end den, som de har i Forbundsrepublikken Tyskland, og som er forhindret i at påberåbe sig klassificeringen af deres

faglige kvalifikationer og således kan blive nægtet en pension, som de ville have kunnet gøre krav på, såfremt nr. 15 ikke fandtes. Den omstændighed, at andre vandrende arbejdstagere, som befinder sig i andre situationer, kan blive begunstiget af nr. 15, kan hverken ophæve eller kompensere for den i det foregående beskrevne forskelsbehandling.

17 Det må under disse omstændigheder erkendes, at nr. 15 ikke er egnet til at sikre den i Traktatens artikel 48 foreskrevne ligebehandling og følgelig ikke kan indgå som et led i den samordning af nationale lovgivninger, der er fastsat i Traktatens artikel 51 med henblik på at fremme arbejdskraftens frie bevægelighed i Fællesskabet.

18 Heraf følger, at nr. 15, afdeling C i bilag VI til forordning nr. 1408/71 er ugyldig, for så vidt som det heri bestemmes, at såfremt retten til pension efter tysk lovgivning i tilfælde af invaliditet eller almindelig uarbejdsdygtighed, eller til minearbejderrente ved nedsat erhvervsevne som minearbejder, eller til minearbejderrente ved invaliditet eller almindelig uarbejdsdygtighed, afhænger af den hidtil udøvede virksomhed, tages der ved fastsættelsen af denne ret kun hensyn til den virksomhed, der er omfattet af den tvungne forsikring efter tysk lovgivning.

19 Da det er konstateret, at nr. 15 er ugyldig, er der ikke anledning til at gennemgå denne bestemmelse med henblik på spørgsmålet, om væsentlige formkrav er overholdt under proceduren for dens vedtagelse, ligesom det er ufornødent at besvare den nationale rets spørgsmål vedrørende dens fortolkning.

Sagens omkostninger

20 De udgifter, der afholdt af Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke godtgøres. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende de spørgsmål, som er forelagt af Bundessozialgericht ved kendelse af 28. november 1984, for ret:

Nr. 15, afdeling C i bilag VI til forordning nr. 1408/71 er ugyldig, for så vidt som det heri bestemmes, at såfremt retten til pension efter tysk lovgivning i tilfælde af invaliditet eller almindelig uarbejdsdygtighed, eller til minearbejderrente ved nedsat erhvervsevne som minearbejder, eller til minearbejderrente ved invaliditet eller almindelig uarbejdsdygtighed, afhænger af den hidtil udøvede virksomhed, tages der ved fastsættelsen af denne ret kun hensyn til den virksomhed, der er omfattet af den tvungne forsikring efter tysk lovgivning.

Bosco Due Moitinho de Almeida Koopmans Everling

Bahlmann Galmot Kakouris Joliet O'Higgins Schockweiler

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 7. juni 1988.

J.-G. Giraud
Justitssekretær

A. J. Mackenzie Stuart
Præsident